

Debatten om NLAs skriftsyn vinteren 2013-2014

Noen personlige observasjoner

Odd Sverre Hove

Teolog og tidligere sjefredaktør i *Dagen*

Innledning

Vinteren 2013-2014 pågikk det en forholdsvis omfattende debatt om NLAs skriftsyn. Debatten startet i Dagens debattspalter og foregikk for det meste der. Student Kristoffer Nilsen innledet debatten med et innlegg der han opplyste at han hadde bestemt seg for ikke å studere ved NLA fordi han "ikke ønsket å bruke fem år på å diskutere med ulike professorer om Bibels autoritet."¹ NLA-student Martin Hjelvik sluttet seg med polemisk ironi til utfordringen.² Og student Asbjørn Berland (som i en tidligere debatt hadde stått frem som ny-calvinist³) navnga noen NLA-lærere i angrepet sitt på NLAs skriftsyn⁴.

I de følgende ukene og månedene kom det flere svar fra lærerhold på NLA, sammen med andre innlegg. Ulike krav om skriftsynsavklaring fra enten NLAs lærere eller NLAs eierorganisasjoner ble fremmet. Som daglig leser av innleggene vurderte jeg etter hvert debattens utvikling som noe utilfredsstillende.

Studenter bør rimeligvis ha frihet til å prøve ut teologiske standpunkter og posisjoner uten nødvendigvis å måtte hefte for hvert ord resten av livet. Det er først når tiden for et mulig ordinasjonsløfte nærmer seg at en teologistudent må forventes å ha nådd frem til et rimelig avklart

syn på ordinasjonsløftets dogmatiske og etiske innhold – inkludert de erkjennelsesmessige forutsetningene som skriftsynet representerer.

Forventningene til teologiske lærere bør kunne være høyere, både når det gjelder erkjennelsesbevisst problemåpenhet, kirkelig læreforpliktelse, tilhørighet til egen institusjons historiske integritet og en grad av gjennomtenkt indre sammenheng i egen posisjon. Men også teologiske lærere må ha forskningsfrihet, inkludert frihet til eventuelt å skifte mening i aktuelle spørsmål.

Underveis i NLA-debatten vinteren 2013-2014 vurderte jeg altså i økende grad debatten som utilfredsstillende. Hos NLAs kritikere savnet jeg blant annet bevissthet om NLAs historiske plassering og profil. Men også *vis-a-vis* NLAs forsvarere hadde jeg ønsker og forventninger som ikke ble aldeles innfridd.

På et relativt sent tidspunkt i debatten skrev jeg selv et innlegg,⁵ som jeg mener avspeiler en posisjon mellom NLAs "mer fundamentalistiske" skriftsyns-utfordrere og noen av NLAs noe "mindre fundamentalistiske" forsvarere (om jeg for et øyeblikk kan tillate meg å bruke forholdsvis vage karakteristikker). Det er denne posisjonen jeg tar sikte på å utdype noe i denne artikkelen.

”Mitt” skriftsyn

18 år gammel ble jeg høsten 1965 teologistudent. Jeg hadde da sittet som bisitter sammen med en annen vordende teologistudent som søkte råd hos redaktør Arthur Berg om valg av studiested: enten MF eller TF. Berg redegjorde for de klassiske forskjellene mellom TF og MF og resymerte også skriftsynsforskjellen internt på MF mellom Hallesbys/Seierstads grunntype (som Berg selv identifiserte seg med) og Wisløffs grunntype (som Berg hadde kritiske motforestillinger mot).⁶

Fra og med høstsemesteret 1966 satt jeg så selv under Ivar P. Seierstads kateter. Han holdt i min studietid blant annet en forelesningsserie med tittelen ”Bibelsyn og bibelgransking”⁷ og fokuserte især på de utfordringene GT byr på for et reflektert og problemåpent skriftsyn som ønsker å være skrifttro. Jeg opplevde som ung student Seierstads balanse mellom bibeltroskap og problemåpenhet som intellektuelt og trossmessig attraktiv. Og jeg begynte gradvis å identifisere den posisjonen han forsvarte som min egen. I en viss samtidighet kom det forøvrig ut en artikkelsamling som programmatisk forsvarte denne grunntypen skriftsyn.⁸ Jeg reagerte mye på samme måten på det jeg der leste.

Som teologistudent satt jeg også under Carl Fr. Wisløffs kateter. Hans undervisning handlet om kirke- og dogmehistorie og nærmet seg skriftsynsspørsmålene primært fra dogmehistoriens synsvinkel. Wisløffs forelesninger var pedagogiske mesterverker. Og språkbruken hans var forbilledlig klar og begripelig.

Wisløff var også aktiv deltaker i de mer og mer tilspissede teologiske debattene i norsk kirkelig offentlighet på 1960-tallet. Man debatterte i de dagene især idealene fra Rudolf Bultmanns og Ernst Käsemans slagord om eksistensial interpretasjon av Bibelen, i tillegg til Jakob Jer-

vells mange (og ertelystne) teologiske utspill.⁹

Under lesningen av Wisløffs bidrag i disse debattene fant jeg det aldri problematisk å slutte meg til Wisløffs kritikk av Bultman, Käsemann og Jervell, samtidig som jeg likevel identifiserte meg med Seierstads motforestillinger mot Wisløffs skriftsyn. Dette ble enda enklere da Sverre Aalen begynte å delta i de samme debattene ved Wisløffs side.

Student- og skolelagsbevegelsen opplevde på 1960-tallet en enorm tilstrømning til alle slags arrangementer, leirer og lederskoler. Jeg var like fra mitt første skolelagsmøte i august 1960 en av dem. Mange av lagssekretærene i denne generasjonen var teologisk meget kompetente.¹⁰ Og mange av dem så åpenbart et stort behov for å tilby den enorme 1960-generasjonen av unge lagsfolk opplæring i kristendomskunnskap og teologi på mer viderekomment nivå enn det som var mulig innenfor lagsbevegelsens egen regi.

Et av de sterke inntrykkene fra 1960-tallets lagsteologer handlet om fokus på skrifttroskap som avgjørende plattform under all troserkjennelse. Hyppig hørte vi dem fremholde at vi for eksempel burde merke oss forskjellen på ”inspirasjonens at” og ”inspirasjonens hvorledes”, og at begge de to klassiske konservative norske skriftsynene, Hallesby/Seierstads og Wisløffs, kunne og burde arbeide tillitsfullt sammen.¹¹

Mitt personlige tips til NLAs fremtidige historikere er at noen av de avgjørende tilskyndelsene til å opprette NLA og profilere NLAs skriftsyn – må søkes her.

Skriftprinsipp og skriftsyn

Fra både oldkirken og middelalderen synes 1500-tallet å ha mottatt som samlet arv et grunnsyn på Bibelens autoritet som i sak svarer til det reformatoriske skriftprinsippet.¹²

Hieronymus formulerte for eksempel læren om Skriftens autoritet slik ”Alt som sies (d.e. om lærespørsmål i kirken) må kunne føres tilbake til fundamentet sitt i Skriften”, Augustin skrev i et brev til Hieronymus: ”Jeg har lært at jeg bare skal gjøre bøker som blir kalt Hellige Skrifter, den ære å tro at ingen av forfatterne deres noen gang har tatt feil. Alle andre bøker leser jeg slik at jeg ikke holder noe av det de sier for sannhet uten at de beviser det for meg ved Hellig Skrift eller ved klare grunner.” Et annet sted skrev Augustin: ”Troen rokkes dersom autoriteten til De hellige skriftene rokkes.” Og Thomas Aquinas formulerte fellesforutsetningen om Skriftens autoritet slik: ”Bare Den kano-niske skrift er troens rettesnor.”

Luther var i sin førreformatoriske ungdom disippel av de senskolastiske teologene Occam og Biel. Verkene deres er gjennomsyret av en sterk og urokkelig ærbødighet for Bibelens hellige skrifter som kirkens sanne lærekilde og læreautoritet.¹³

Reformasjonen selv hadde lærepunktet om rettferdiggjørelse av tro alene uten lovgjæringer som hovedkontrovers-punkt.

Et hovedkontrovers-punkt nummer to handlet om messeofferlæren, som Luther angrep med heftig glød. I forlengelsen av dette gjenoppdaget Luther Skriftens lære om det alminnelige prestedømmet – som alternativ til pavekirkens mer hierarkiske ekklesiologi.¹⁴

Men reformasjonen hadde også et tredje hovedkontrovers-punkt som gradvis ble mer tilspisset. Luther sondret i en viktig debatt med Johann Eck (Leipzig 1919) mellom Skriftens indre og ytre klarhet (*claritas scripturae*) og fremholdt at selv paven kan ta feil hvis han sier imot Skriften (*sola scriptura*).¹⁵

Melanchthon formulerte ikke i *Confessio Augustana* noen egen artikkel om

skriftprinsippet, men det er likevel ingen tvil om at det i praksis er i funksjon et iboende skriftprinsipp i Augustanas tankeføring. Og i bekjennesskriftet *De Schmal-kaldiske artiklene* fra 1537 formulerte Luther selv skriftprinsippet slik: ”Guds ord alene skal stille opp trossetninger, og ellers ingen, ikke en gang en engel.”¹⁶ Dette er kanskje reformasjonens viktigste program-utforming av det som siden er blitt omtalt som ”det reformatoriske skriftprinsippet”.¹⁷

Jeg tror det må kunne forsvares å hevde i en rund sum at pavekirkens teologer i reformasjonsårhundrets første halvdel tapte de fleste debattene fordi de vedvarende førte debatten på motpartens premisser – ved å legge det eksklusive skriftprinsippet til grunn.

Mot midten av reformasjonsårhundret måtte Romerkirken ved Tridentinerkonsilet slikke sårene fra disse debatt-nederlagene og erkjenne at det var nødvendig å si farvel til den tidligere – lite bevisstgjorte – forutsetningen om Skriften som eneste lærekilde i kirken. I stedet dogmefestet Romerkirken i 1546 læren om skrift og tradisjon som to likestilte lærekilder.¹⁸ Annet Vaticankonsil 1962-65 bekreftet tridentinerkonsilet på dette punktet.¹⁹ Og den dag i dag må dette ansees som Romerkirkens offisielle posisjon i skriftsynsdebatten.²⁰

Den lutherske reformasjonen svarte på Tridentinerkonsilet med bekjennesskriftet Konkordieformelen av 1577. Men også her nøyde man seg med å formulere selve skriftprinsippet uten utdypende skriftsynsmomenter, sitat: ”Vi tror, lærer og bekjenner at den eneste regelen og rettesnoren som all lære og alle lærere skal prøves på og dømmes etter, er de profetiske og apostoliske skriftene i Det gamle og Det nye testamentet, slik det står skrevet: ”Ditt ord er en lykte for foten min og et

lys for stien min”, Salme 119:105. Og Paulus sier: ”Om en engel fra himmelen skulle komme og forkynne noe annet, så skal han være forbannet!” Gal 1:8.”²¹

Lutherdommens ”annen Martin”, Martin Chemnitz, utfoldet lutherdommens imøtegåelsen av Tridentinerkonsilet i den grunnlærde boken *Examen Concilii Tridentinii* (*En Undersøkelse av Tridentinerkonsilet*) fra 1565-73. Her vier han mye plass til det eksklusive skriftprinsippet.²²

Men kanskje vel så varig betydningsfullt er det at han i syv-åtte presise avsnitt tilbyr et dypt reflektert reformatorisk syn på de kirkelige tradisjonene. Og her er mitt journalistiske resymé av Chemnitz på dette punktet:

(1) Ja til de tradisjonene som består i at Kristus muntlig overleverte til apostlene det de etterpå skrev ned i NT. (2) Ja til de tradisjonene som består i avskrivning og overlevering av De hellige skriftene. (3) Ja til de tradisjonene som kommer til uttrykk ved at kirkens fedre nedkjempet vranglæren ut fra Skriften. (4) Ja til den historiske bibeltolkningstradisjonen i den grad den har tolket de faktiske tekstene riktig. (5) Ja til de læretradisjonene som saklig sett bor i Skriften uten akkurat å være uttrykkelig uttalt i Skriften (f eks barnedåpen). (6) Ja til de tradisjonene som kirkefedrenes oldkirkelige resepsjon (= bejaende mottagelse) av Bibelens lære representerer. (7) Betinget ja til uskrevne tradisjoner om kirkeskikker (eks: korsets tegn, sløret hos Paulus etc). *Men*: (8) Nei til de (skriftbevis-løse) tradisjonene som handler om tro og moral og som etter katolsk tanke skal mottas og æres med like stor pietet og ærbødighet som Skriften.²³

Grunntanken synes her å være at det ikke er noen motsetning mellom å tale om Skriften som ”eneste” eller ”eksklusive” kilde og norm for tro og liv – og å si ja til disse syv presiserte tradisjonstypene. Det

er ikke noen motsetning her fordi de syv tradisjonstypene i utgangspunktet alle står trygt posisjonert inn under det eksklusive Skriftprinsippets paraply.

Denne avklaringen gjorde debattfronten i andre halvdel av reformasjonsårhundret svært klar. Baserte man seg på både Skrift og tradisjon, ble det naturlig å havne på katolsk side i de store og omstridte lærespørsmålene. Baserte man seg på det eksklusive skriftprinsippet (inkludert de skriftbaserte tradisjonene), ble det naturlig å identifisere seg med en av de reformatoriske leirene.²⁴

Fra reformasjonsårhundret av har vi derfor arvet den observasjonen at det reformatoriske skriftprinsippet har en ganske betydelig evne til å gjøre tjeneste som ”arkimedes-punkt”, som avgjørende ståsted, under erkjennelsen av hva som er rett dogmatikk og etikk i kirken.²⁵

Sannsynligvis kan man skrive historien om svært mange av de siste århundrenes skoleteologiske debatter som en samling oppgjør rundt skriftprinsippet: Schleiermachers teologi, Ritschls teologi, den klassiske liberale teologi med filosofisk idealisme i bunnen, eksistensialteologien før og etter krigen, sekulærteologien (sml Bonhoeffers slagord om den religionsløse tidsalderen), Gud-er-død-teologien, feministteologien – og postmoderne teologi med Jacques Derridas språkfilosofi i bunnen ... osv. Alle kan de trolig sies å ha utfordret skriftprinsippet, ofte med utgangspunkt i egen samtids toneangivende filosofiske tradisjoner av utenombibelsk slag.²⁶

I denne situasjonen er det viktig å fastholde at det er forskjell på å bøye seg for skriftprinsippet og å utforme et helt skriftsyn. Skriftprinsippet kan man til og med formulere med bare en eneste setning (slik Luther gjorde i De Schmalkaldiske artiklene).²⁷ Men skal man utforme et

helt skriftsyn, bør man drøfte, og tenke sammen, et helt knippe med bibelrelevante emner og spørsmålsstillinger. Det krever ofte mye spalteplass, gjerne hele bøker. Og det krever en betydelig evne og vilje til samtidig å tenke både prinsippfast og problemåpent.

Hallesbys og Wisløffs skriftsyn

NLA ble altså opprettet i 1968 med bevisst utgangspunkt i at det skulle være plass for "både Hallesbys og Wisløffs skriftsyn."²⁸

Det som da kalles "Hallesbys skriftsyn" stammer i sitt norske utgangspunkt egentlig fra Sigurd Odland.²⁹ Og i den store norske skriftsynsdebatten med Carl Fr. Wisløff i TTK 1937/38 ble det forsvart av Ivar P. Seierstad.

Når det gjelder Wisløffs skriftsyn, er det neppe riktig å si at det i norsk sammenheng er flunkende nytt. Wisløff har selv henledet oppmerksomheten på dets likhet med det skriftsynet sokneprest Krogh-Tonning forsvarte før han konverterte til Rom.³⁰ Også mange lekmannsledere har trolig hatt ståsted i det samme skriftsynet.

Begge disse skriftsynene står sammen om å hevde at Bibelen er Guds ord i åpenbarings- og inspirasjonsteologisk forstand.³¹ Da Gud ved Den Hellige Ånd åpenbarte ordet sitt, talte han det til menneskelige åpenbaringsmottagere, hagiografene. Hagiografene besto dels av gammeltestamentlige profeter og profetdisipler og dels av nytestamentlige apostler og aposteldisipler. Derfor har Skriften, GT og NT, både en guddommelig og en menneskelig side.

Hallesbys og Wisløffs skriftsyn skilte imidlertid lag i synet på inspirasjonens dekningsområde.

Hallesby-typen forsto Skriften slik at Ånden ikke opphevet hagiografenes menneskelighet mens de skrev. Derfor gir in-

spirasjonen GTs og NTs tekster ufeilbarlighet i spørsmål om lære og liv, men ikke i vanlige menneskelige kunnskapsspørsmål. Personal- og verbalinspirasjon, men ikke *mekanisk* verbalinspirasjon, skrev Hallesby i *Principlæren*.³²

Wisløff-typen fant det derimot problematisk å se for seg en *grense* i Skriften mellom Skriftens guddommelige og menneskelige side. Den anførte at Guds Ånd ved inspirasjonen må ha dekket begge deler med ufeilbarlighet. "Skyv denne skyvbare grensen ut av Skriften", skrev Wisløff.³³

Jeg mener det var fullt forsvarlig av NLA's stiftere på 1960-tallet å forutsette fredelig sameksistens mellom disse to grunntypene skriftsyn.³⁴ Et hovedinntrykk hos begge parter et at man uformet hvert sitt skriftsyn først og fremst med det formålet å oppfylle og forsvare selve skriftprinsippet.

Hallesby begrunnet for eksempel lærepunktet om Skriftens menneskelige side med konkrete skriftbeviser.³⁵ Og hele Hallesbys utforming av skriftsynet kan forstås som en bevisst sammentenkning av to ting: Skriftens selvvitnesbyrd. Og Skriftens faktiske beskaffenhet.³⁶

Men Hallesbys løsning hadde en svakt side av opplevelses-teologisk art. Hallesby hevdet at det er på basis av vår kristelige opplevelse vi vil kunne vite hva som er perifer menneskelig feilbarlighet i Skriften og hva som er ufeilbarlig gudgitt åpenbaring.³⁷ Inspirasjonen er ifølge Hallesby en "potensering av det religiøs-etiske erkjennelseslivet til en normativ erfaringsforståelse av åpenbaringen i Skriften".³⁸

I stedet for denne bemerkelsesverdige betoningen av et pietistisk opplevelsesaspekt ville jeg for min del ha fortrukket et mer klassisk ankerfeste i kirkens trinitariske trosbekjennelse.³⁹ Og den subjektivt mottagende siden av saken ville jeg ha

foretrukket å uttrykke med Seierstads mer dempede ord: "Skriften "gir" i samsvar med det mål av oppmerksomhet og iver man anvender under arbeidet med å trenge inn i den (sml Mark 4:24)."⁴⁰

At også Wisløffs hovedanliggende var det reformatoriske skriftprinsippet, fremgår med like stor tydelighet av alle relevante kilder. Wisløffs skriftsyn var vel kjent da han like etter krigen ble ansatt ved Menighetsfakultetet. Ingen kan hevde at de som ansatte ham, ikke visste at han hadde et annet skriftsyn enn Odland og Hallesby. Derfor er påstanden om at Wisløff hadde "et for MF fremmed skriftsyn" egentlig utidig (i betydningen: ikke forenlig med den historiske MF-kalenderen).

Men Wisløff etterlot seg ubesvart et betydelig knippe problemer knyttet til Bibelens faktiske beskaffenhet. Seierstad listet med stor klarhet opp mange av disse problemstillingene. <http://www.dagen.se/debatt/abort-%C3%A4r-inget-etisktdilemma-1.347539>⁴¹ For min del opplevde jeg det som intellektuelt utilfredsstillende at Wisløffs skriftsyn ikke syntes å gi noen åpen dør for en problemåpen drøftelse av dem. Og Wisløff selv kom så vidt jeg vet aldri tilbake til den dirrende utfordringen i Seierstads tungvektige avslutningssekvens.

Etter mitt syn var skriftsynsdebatten 1937-38 det 20. århundrets største teologiske debatt på norsk jord. Og Seierstad var etter min vurdering debattens vinner.

Noter

1. Et representativt sitat: Nei til å studere ved NLA ... "fordi jeg ikke ønsker å bruke fem år på å diskutere med ulike professorer om Bibelens autoritet. Fordi jeg ikke ønsker å sitte på forelesning og høre blant annet: egentlig kan vi ikke si at GT er Guds ord". Eller: "Bibelen gir ikke noe svar på hvordan jorden ble til", "Vi må formidle annerledes på talerstolen enn som foreleser (Jes 53)." (student Kristoffer Nilsen (22) i *Dagen* 10.10.2013, min utheving).

2. To representativ sitater: "Jeg vil betrygge Dagens lesere om at NLA er en skole som tar Bibelen på alvor. Dette kan jeg si fordi jeg har lært at sannhet ikke betyr sannhet. Jeg spurte nemlig en lærer om han mente at fedrehistorien (1. Mos. 12-50) var sann. Han svarte med et spørsmål: "Hva er sannhet?" Jeg sa til ham med tanke på fedrehistorien som hele Bibelen fremstiller som reell: "Det som faktisk har skjedd. Reelle hendelser." Men det var ikke slik. Dette var visst en moderne definisjon av sannhet. Så hva sannhet virkelig er, vet jeg i sannhet ikke." "At alle teologilærere ifølge Jakob 3:1 vil få en hardere dom, er ikke så nøye. Det står jo bare i Bibelen.

Skriftens selvitnesbyrd og Skriftens faktiske beskaffenhet

Det betyr imidlertid ikke at jobben nå er gjort en gang for alle når det gjelder utformingen av et bredt og fyllestgjørende skriftsyn basert på det reformatoriske skriftprinsippet. Tvert imot bør hver ny generasjon tenke sammen på nytt både Skriftens selvitnesbyrd⁴² og Skriftens faktiske beskaffenhet⁴³ – på en måte som sikrer Skriftens avgjørende autoritet for tro og liv i kirken i møte med hver nye tid – samtidig som alle aktuelle bibelproblemer igjen og igjen bør gies en seriøs, dyptpløyende og problemåpen drøftelse.

Når unge teologistudenter utfordrer de teologiske lærerne sine, er det viktig at ståstedet deres i bibeltekster som hører det bibelske selvitnesbyrde til, blir tatt reelt på alvor. Derfra bør studentene tålmodig veiledes til å oppdage at disse tekstene, både hver for seg og samlet, ikke gir oss noen lære om Skriftens ufeilbarlighet i vanlige menneskelige erkjennelsesspørsmål. Tvert imot er det tekstene selv som viser oss at også hagiografene hadde en menneskelig feilbarlig side – i en særegen samtidighet med at de var mottagere av Guds ufeilbarlige åpenbaring.

Men dette er et stort og omfattende skriftsyns-program, som jeg ikke på noen måte kan sies å ha gjort fyllest for i denne artikkelen.

Det er ikke akkurat Guds ord heller.”(Martin Hjelvik i *Dagen* 28.10.2013, min utheving av et par svært ironiske aspekter).

3. Se *Dagen* 22.04.2013.

4. Noen representative sitat-klipp: ”La meg gi noen eksempler fra undervisning og pensum: Under et seminar på NLA i fjor skulle lærerne Peder Solberg og Arve Brunvoll forklare *hvordan Gud kunne ha befalt Israelfolket å gå til krig mot hedningene*. De bortforklarte det ved å hevde at *Bibelens ord om disse krigene ikke var historisk*. Bibelen taler om flere kriger, men ifølge disse lærerne hadde det aldri skjedd. Hvorfor sa de dette, når Bibelen sier at det har skjedd? Fordi Bibelens tale ikke samsvarer med deres gudsbilde. Begrunnelsen de ga var at Gud i NT var kjærlighet, men i GT opptrer han ikke slik, og dermed ble det enklest å hevde at deler av det GT sa om Gud ikke var sant. Det var bare menneskeord.” ”Jeg håper at bedehusfolket ser at situasjonen på NLA ikke er betryggende. Videre håper jeg også at eierorganisasjonene griper inn. Eller ønsker ImF og NLM å stå inne for det jeg ovenfor har nevnt at NLA lærer? Ønsker disse organisasjonene at skolen deres skal lære at deler av Bibelen bare er oppdiktet eventyr? Er eierorganisasjonene tilfreds med situasjonen på NLA?” (Student Asbjørn Berland i *Dagen* 01.11.2013, mine uthevinger)

5. Odd Sverre Hove: ”Skriftsyn og skriftprinsipp”, *Dagen* 23.01.2014). Artikkelen konkluderte slik: ”De to-tre studentene som siste høst startet den nye debatten om NLAs skriftsyn, ville nok ha gjort debattsituasjonen noe klarere hvis de hadde sondret noe tydeligere mellom skriftprinsipp og skriftsyn. Debatten ville også ha tjent på å være seg bevisst hvordan NLAs stiftere på 1960-tallet uttrykkelig ønsket å gi rom for begge de to skriftsynstypene som jeg her har beskrevet. Fordi begge i utgangspunktet oppfylte basiskravet om bibeltroskap.”

6. Jeg ble siden klar over at Berg her refererte til den store debatten mellom Ivar P. Seierstad og Carl Fr. Wisløff i TTK 1937/38.

7. Ivar P. Seierstad: ”Forelesninger over bibelsyn og bibelforskning med henblikk på Det gamle testamentet”, stensilat utgitt av Skrivestua MF, 1968.

8. Ole Øysete (red) *Bibelsyn og Bibelgransking* (Stavanger: Nomi forlag, 1966).

9. Se for eksempel Carl Fr. Wisløff: ”Bibelkrisen og veien ut av den s 7 - 49 i boken *Guds ord står fast, To foredrag om bibelspørsmål* (Oslo: Lutherstiftelsen, 1966).

10. Se for eksempel Leif M. Michelsens profilsering av skriftsynsarven fra Odland, Hallesby og Seierstad i artikkelen Leif M. Michelsen: ”Noen synspunkter på bibelforståelsens hovedproblemer” i *Vår tid og Bibelens tale, Utgitt i forbindelse med Lagets 50-års-jubileum* (Oslo: Credo Forlag/Luther forlag 1974).

11. Carl Fr. Wisløff skrev selv akkurat det i *Guds ord står fast* 1966 s 32, sitat: ”Om dette har det vært ført diskusjon blant oss (TTK 1937/38). Men heller ikke med dette berører vi bibelkrisens egentlige grunn og vesen, for de teologer det her er tale om, står sammen i tillit til det bibelske budskapet og de regner med Bibel-ordet som inspirert, autoritativt budskap fra Gud ved profeter og apostler; derfor tror de også at det i NT er ett budskap fra Gud, ikke mange varierende religiøse oppfatninger.”

12. Carl Fr. Wisløff, *Guds ord står fast*, s 50

13. Carl Fr. Wisløff, *Martin Luthers teologi, En innføring* (Oslo: Lunde forlag, 1983) s 54 og s 65.

14. Carl Fr. Wisløff: *Den lutherske bekjennelse og katolisismen* (Oslo: Luther Forlag, 1980) s 63ff, sml; Carl Fr. Wisløff: *Nattverd og messe, En studie i Luthers teologi* (Oslo: Pensumtjenesten, 1966) s 84ff; sml Arthur Berg: *Vi er alle prestar* (Oslo: Indremisjonsforlaget, 1953).

15. Jeg står på dette punktet blant annet i gjeld til et lærerikt Luther-foredrag av NLAs professor dr. theol. Oddvar Johan Jensen.

16. ”Gottes Wort soll Artikel des Glaubens stellen und sonst niemand, auch kain Engel”/ ”Verbum Dei condit articulos fidei et praeterea nemo, ne angelus quidem”, se *Konkordieboken* s 241, sml Bek Schr. 421, 20ff og 40f.

17. Sml artikkelserie på syv kronikker av Arthur Berg med tittlene ”Det protestantiske skriftprinsippet” og ”Det reformatoriske skriftprinsippet”, *Dagen* september og oktober 1976.

18. ”Den alminnelige og høyhellige generalsynoden i Trent ... bemerker at denne sannhet og lære fins i *skrevne bøker og i uskrevne tradisjoner (in libris scriptis et sine scripto traditionibus)*, som, etter at de hadde mottatt dem av apostlene fra Kristi egen munn eller fra apostlene selv under Den Hellige Ånds diktart, er kommet ned til oss, tradert (overlevert) så å si fra hånd til hånd. Og, idet man følger de orthodoxe fedrenes eksempel, *mottar og ærer konsilet med like stor pietet og ærbødighet (pari pietatis affectu ac reverentia suscipit et veneratur)* både alle bøkene fra Det gamle og Det nye testamentet (siden Gud er begges forfatter) og dertil de nevnte tradisjonene, både de som handler om tro og de som handler om moral, slik som de ble diktet enten muntlig av Kristus eller av Den Hellige Ånd og (slik de deretter) er blitt bevart *ved en sammenhengende suksesjon (overlevering)*” (Fra *Decretum de libris sacris et de traditionibus recipiendis*, konsilets seksjon IV, 8. april 1546, gjengitt i *Enchiridion Symbolorum*, p 1501, her sitert etter Chemnitz, Wisløff og Berg, med mine uthevinger).

19. ”Den hellige tradisjon og Den hellige skrift er altså nær forbundet og forenet, For begge, idet de springer frem av samme guddommelige kilde, smelter på et vis sammen og arbeider mot det samme mål. Den hellige skrift er nemlig Guds tale, forsåvidt som den er blitt skrevet ned under Den Hellige Ånds inspirasjon. Og betrodd til apostlene av Kristus og Den Hellige Ånd fører Den hellige tradisjonen Guds ord i dets helhet videre til apostlenes etterfølgere med det oppdrag at de i lyset fra Sannhetens Ånd trofast skal ta vare på det i sin forkynnelse, fremlegge det og utbre det. Dette innebærer at Kirkens skjønn om det åpenbarte ikke henter sin sikker-

- het fra Den hellige skrift alene. Derfor skal begge mottas og æres med like stor pietet og ærbødighet". (Dekretet "Om Guds åpenbaring" 9, sitert etter den norske oversettelsen, med mine uthevinger). Sml Carl Fr. Wisløff: "Vaticanum II" s 12ff og s 29f.
20. "Den katolske kirkes katekisme", populært kalt "Voksenkatekismen", utgitt på latin 1992 og på norsk ved St. Olav forlag Oslo 1994 (ved pave Johannes Paul II og kardinal Josef Ratzinger). Her blir læren om skrift og tradisjon som sideordnede metoder for overlevering av Guds åpenbaring gjentatt i pedagogisk form ved hjelp av til dels ordrette sitater fra Tridentinerkonsilets og Annet Vatikanconsils dogmatiske formuleringer (se punktene 80-83 på side 54f i den norske utgaven).
21. Fra fortalen til *Epitomé, Konkordieboken* s 388, sml s 423ff. sml *Bek Schr.* s 767, 1, 14-24, se også s 831ff.
22. Martin Chemnitz: *Examination of the Council of Trent, Part 1*, oversatt til engelsk av Fred Kramer (St. Louis: Concordia, 1971), ss 35-216.
23. Resymert etter Kramers Chemnitz-oversettelse del I, s 217-307 sml Arthur Berg: "Skrift og tradisjon i protestantismen", med appendix om Skrift og tradisjon hos Martin Chemnitz s 28-31 i Hunnestad, Kvalbein og Prestegård (red.) På Ordets Grunn, *Festskrift til professor Carl Fr. Wisløff på 70-års-dagen 31. desember 1978* (Oslo: Luther forlag, 1978).
24. Men det er viktig å være klar over forskjellene i skriftsyn mellom slike reformatorer som Zwingli, Calvin og Luther. At de har det reformatoriske skriftprinsippet felles, betyr ikke at de har sammenfallende skriftsyn.
25. Skriftprinsippet er for eksempel formulert slik i Christian V's Norske Lov av 1687 (på modernisert norsk): "Den Religion skal i Kongens Riker og Land alene tillates som stemmer overens med Den hellige bibelske skrift, det apostoliske, nikenske og athanasianske symbol og den uforandrede, år 1530 overleverte Augsburgske bekjennelse og Luthers Lille Katekisme." (Erstattet på 1990-tallet av nye kirkerettsbestemmelser med omtrent samme saklige innhold.)
26. Aksel Valen-Senstad kan sies å gi eksempel på dette i *Eksistensialfilosofien som fundamentalontologi for åpenbaringsteologien, En analyse av grunnleggende eksistensialfilosofiske motiver i Rudolf Bultmanns teologiske tenkning* (Oslo: Universitetsforlaget, 1969).
27. Innenfor systematisk teologi vokste det på 1900-tallet frem en type motvilje mot prinsipp-begrepet og mot å utstyre de dogmatiske lærebøkene med en "prinsiplære". I stedet foretrakk man å tale om "prolegomena". I praksis viser det seg imidlertid at alle som tenker, organiserer tenkningen sin ved hjelp av prinsipper, dvs tanker som styrer over, regulerer og organiserer de andre tankene i en tankerekke. Moderne politisk debatt snakker beskjedent om "føringer". Men i praksis er det neppe annet enn fonetiske forskjeller mellom en "føring" og et "prinsipp". Meningen med begrepet "skriftprinsippet" er på samme måten bare å angi en avgjørende "føring" for kirkens dogmatiske og etiske erkjennelsesprosesser.
28. Sml det viktige Wisløff-sitatet anno 1966 i note 11.
29. Se Carl Fr. Wisløffs resymé av Odlands skriftsyn i *Norsk Kirkehistorie III* (Oslo: Lutherstiftelsen, 1966-71), s 122ff.
30. Se Wisløff: *Norsk Kirkehistorie III*, side 121., sml Seierstad i TTK 1938 s 197.
31. Se Seierstad i TTK 1937 s 165 sml Wisløff-sitatet i note 11.
32. Se Ole Hallesby, *Den Kristelige Troslære, del I Principlæren* (Kristiania: Lutherstiftelsen, 1920), s 185f.
33. TTK 1938, s 133ff.
34. Det var først på 1970-tallet man kunne spore tegn til en ny og annerledes tankeretning hos Wisløff, sammenlignet med sitatet i note 11. Da var MF i mellomtiden blitt splittet i lærerrådsuttalelsene om kvinnelige prester 1972/73, med en tydelig og helt avgjørende skriftsynsforskjell i bunnen. Og i Danmark opprettet man i København Dansk Bibelinstitutt med et statuttfestet ufeilbarlighets-basert skriftsyn som plattform. Som kirkeleg medarbeider i Vårt Land vinteren 1973/74 viderefremmet jeg til norske lesere Wisløffs uttalelser i Kristeligt Dagblad om at man ved et nyopprettet teologisk fakultet burde basere det på Bibelens ufeilbarlighet. Sml Leiv Aalens krasse kommentarer til dette punktet hos Wisløff i Leiv Aalen: "Hilsen til en kollega", i Austad og Wiigen (red) *Tro og Norm, Festskrift til professor dr. philos & theol. John Nome på 70-års-dagen den 2. oktober 1974* (Oslo: Luther forlag, 1974), s 211ff. Sml Arne Helge Teigen: "Carl Fredrik Wisløffs skriftsyn" <https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&csrcid=ZGVmYXVsdGRvbWFpbX0ZW9sb2dpdGVvZ2VufGd4OjVkcNTBjMzMyNDIzMTdhMDk> (27.01.2015).
35. Se f eks *Principlæren* s 180.
36. *Principlæren* s 189ff.
37. *Principlæren* s 194ff.
38. *Principlæren* s 188.
39. Sml FBBs nyeste skriftsynserklæring: <http://www.fbb.nu/artikkel/bibelen-som-guds-ord> (27.01.2015).
40. TTK 1937 s 165
41. TTK 1938 s 188ff og især side 196ff
42. Skriftens selvvitnesbyrd er lærerikt gjennomgått av blant andre John Nome og Nils Ove Rasmussen (= Vigilius). Se John Nome: "Skriftens inspirasjon og autoritet" i Ole Øystese: op. cit. ss 63-86. Se Nils Ove Rasmussen: "Bibelens syn på seg selv" i Hunnestad, Kvalbein og Prestegård: op. cit. ss 32-46.

43. Med stikkord-begrepet "Skriftens faktiske beskaffenhet" sikter jeg (med Hallesby) til hele bredden av særtrekk som møter oss i arbeidet med å studere Bibelen. Det gjelder blant annet GTs tekstkilder: TM-tradisjonen vs LXX vs Samar vs Pesjitta/Syriaca vs Qumran osv. NTs tekstkilder: nærmere 6000 håndskrifter: papyri, uncialer, minuskler, kirkefedresitater, lectionarier, osv. Sitatproblemene mellom GT og NT. Det synoptiske problemet. Og videre: kildeondringsspørsmålene, de tradisjonshistoriske spørsmålene, de redaksjonshistoriske spørsmålene, de litterærkritiske spørsmålene ... osv osv. Skriften kommer i praksis til oss med en lang rekke slike "ytre" kjennetegn fra hagiografenes og tradentenes hender på å ha et umiskjennelig menneskelig opphav. Slike ting bør tenkes sammen med det som sies om Skriftens hellighet og guddommelighet i de klassiske selvitnesbyrd-tekstene.